

VJERA IZMEĐU SVJETLA I TAME.

OSOBNI OSVRT I PROMIŠLJANJE UZ ENCIKLIKU LUMEN FIDEI – SVJETLO VJERE PAPE FRANJE

Uvodne misli

fra Dragan Bolčić

Proglašavajući Godinu vjere sadašnji papa emeritus Benedikt XVI. primijetio je duboku krizu vjere kojom su pogođene brojne osobe.¹ Korijeni problema su duboki i zamršeni i odgovor na njih nipošto nije jednostavan i jednoznačan. Nesumnjivo da kao vjernici moramo biti svjesni te duboke krize. Potrebno je vidjeti stvarno stanje vjere jer se uviđa svojevrsno odustajanje od vjere u Boga ili pak mirenje s postojećim stanjem.² Od prijeko potrebna kršćanskoga krisisa kao preispitivanja vlastitoga puta vjernici segube u tami vlastitoga hipokrisisa.

Ipak, pritom je potrebna doza triznosti u analizi vremena u kojemu živimo. Vrijeme je to brzih promjena, velikih tehnoloških dostignuća u kojemu se čini da je vjerovati nesuvremeno, zastarjelo. Problem pred kojim stojimo jest „sljepoća razuma za čitavu ne-materijalnu dimenziju stvarnosti“.³ Čovječanstvo postaje ponosno na svoju racionalnost i vjeru doživljava kao varljivo svjetlo koje sprječava čovjeka u stjecanju novih znanja i spoznaja.⁴ Vjera

¹ Usp. BENEDIKT XVI., *Porta fidei – Vrata vjere. Apostolsko pismo u obliku motuproprija pape Benedikta XVI. kojim se proglašava Godina vjere* (11. X. 2011.), Zagreb, 2012., br. 2.

² Usp. Ivan ŠARČEVIĆ, *Stvarno stanje vjere. Raskorak između nominalne i življene vjere*, u: *Bogoslovska smotra* 83 (2013.) 3, 529–558, ovdje: 529–530.

³ Joseph RATZINGER, *O relativizmu i vrjednotama*, Split, 2009., 38–39.

⁴ Usp. PAPA FRANJO, *LUMEN FIDEI – SVJETLO VJERE*

Proglašavajući Godinu vjere sadašnji papa emeritus Benedikt XVI. primijetio je duboku krizu vjere kojom su pogođene brojne osobe. Nesumnjivo da kao vjernici moramo biti svjesni te duboke krize. Čovječanstvo postaje ponosno na svoju racionalnost i vjeru doživljava kao varljivo svjetlo koje sprječava čovjeka u stjecanju novih znanja i spoznaja.

nije atraktivna i poželjna jer ne nudi brza rješenja u životnim pitanjima. Nažalost, i vjernici postaju dio te sotonske taktike očajno tražeći spasonosne izlaze ne sluteći da pritom upadaju u zamke zloga. Put je to od *porta fidei* do *porta diaboli*, „besciljno tumačenje od jednoga do drugoga gospodara“.⁵

S pravom se pitamo gdje je nestalo *svjetlo vjere*? Gdje su nestali trenutci odsjaja vjere na licu kršćanina? Vjera je svjetlo koje treba *ponovno otkriti* (tal. *riscoprire*) jer posjeduje jedinstveno obilježje sposobnosti osvjetljavanja *cijeloga* ljudskog života.⁶ Pritom ne smijemo upasti u zamku mišljenjem da ona raspršuje sve naše tmine. Naprotiv, ona je „svjetlo koje vodi naše korake u noći i to je dovoljno za put“.⁷ Ti koraci su trajan hod za osobom Isusa Krista, pravoga Boga i pravoga čovjeka, *Svjetlosti koja dođe na svijet da nitko ne ostane u tami* (usp. Iv 12,46).

Ove misli nam služe kao uvod u *Lumen fidei* – prvo encikličko pismo pape Franje koje je dano na svetkovinu apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 2013., a o kojemu ću nastojati dati vlastiti osvrt i promišljanje.

1. Četveroručna enciklika

Sam papa Franjo u uvodnome dijelu enciklike *Lumen fidei* govori kako je preuzeo nacrt enciklike kao dragocjen rad njegova prethodnika pape emeritusa Benedikta XVI.⁸ Uistinu, pomno iščitavajući enciklične retke uviđa se da je ona, osim uvodnoga i završnoga dijela, djelo pape Benedikta XVI. Enciklikom *Lu-*

men fidei završava se Benediktova trilogija o teologalnim krepostima, imajući u vidu da su već prije objavljene enciklike o ljubavi (*Deus caritas est*) i nadi (*Spe salvi*). Enciklika je svojevrsna Benediktova teološka poruka u kojoj pronalazimo njegovu *sin-tezu* mišljenja i nauka.⁹ Cijela enciklika odiše koherentnošću gdje su neosporne svestranost i učenost Josepha Ratzinger-a. On se tu pokazuje i kao svetopisamski znalac jer su sva poglavlja naslovljena citatima iz Svetoga pisma. Kod njega ne nedostaje crkvenih otaca, skolastičkih predstavnika, teoloških i filozofskih genija, navoda iz dokumenata crkvenoga učiteljstva gotovo isključivo naslonjenih na izričaje Drugoga vatikanskog sabora.¹⁰

Značajno je primjetiti i kontinuitet nauka. Naime, papa Franji bi se dalo pripisati uvodno i završno poglavlje koje i odiše *estetikom jednostavnosti* koja krasi lik sadašnjega Petrova nasljednika. Upravo su ta dva poglavlja dokaz zajamčena kontinuiteta jer je papa Franjo u tančine suglasan s Benediktom XVI. Time se dade uvidjeti hermeneutika kontinuiteta koju je Benedikt XVI. brižljivo njegovao u svojim tumačenjima Drugog vatikanskog sabora.¹¹

2. Temeljni naglasci enciklike

2.1. Kristocentrični naglasak

U vremenu u kojemu opada prisutnost sama Isusova lika, gdje se njegov lik prekraja od „Gospodina“ (riječ koju se iz-

(29. VI. 2013.), ZAGREB, 2013., BR. 2.

⁵ PAPA FRANJO, *LUMEN FIDEI – SVJETLO VJERE*, BR. 13.

⁶ Usp. *Isto*, br. 4.

⁷ *Isto*, br. 57.

⁸ Usp. *Isto*, br. 7.

⁹ Usp. Tomislav PERVAN, *Svjetlo vjere – Lumen fidei* (1). Put koji čovjeku otvara vjera u životu, u: *Ništa ognjišta* 43 (2013.) 11, 3.

¹⁰ Usp. Tomislav PERVAN, *Svjetlo vjere – Lumen fidei* (1). Put koji čovjeku otvara vjera u životu, 3.

¹¹ Usp. *Isto*.

bjegava) do čovjeka koji nije ništa drugo do odvjetnik svih ljudi¹², neki autori govore o potrebi *re-izabranja* Isusa za Gospodina u kojoj donosimo odluku ne više da živimo sebi nego za njega koji je sama sebe predao za nas (usp. 2 Kor 5,15).¹³ U tomu pravcu ide i enciklika jasno naznačujući puninu kršćanske vjere u Kristu. Ona je ispovijedanje da je Isus Gospodin i da ga je Bog uskrisio od mrtvih (usp. Rim 10,9). Time je Isus postao definitivno „da“ na sva obećanja, temelj našega „da“ Bogu (usp. 2 Kor 1,10). Vjera Abrahamova i vjera Izraela sada u Kristu dobivaju svoju puninu. Osim ispovijedanja da je Isus Gospodin ta se vjera očituje i u *vjerovanju da* je istina ono što on govori, u *vjerovanju njemu* i u *vjerovanju u njega*. Time se otvaramo spasenju kao izvornom daru koji afirmira život i održava postojanje priznavajući pritom primat Božjega dara.¹⁴

2.2. Naglasak nutarnjega vèza vjere, istine i ljubavi

Nadalje, Papa u enciklici naglašava i nutarnji sklad između vjere, istine i ljubavi. Svjestan krize istine u kojoj „obrisi između istinitog i lažnog postaju nejasni“¹⁵, Papa govori o potrebi čovjeka za istinom bez koje se ne može održati. Pritom vjera istini

pruža novo svjetlo koje vidi dalje i shvaća djelovanje Boga, vjerna svome savezu i svojim obećanjima. Bog se pokazuje kao vjeran Bog koji ispunjava svoja obećanja u vremenu i omogućuje dublje razumijevanje svojih nauma. Riječ je, dakle, o Bogu koji je tako ljubio svijet da nam je dao svoga Sina (usp. Iv 3,16). Bog koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,16) teži jedinstvu s ljubljenom osobom. Ta težnja se događa u *su-odnosu* s istinom ljubavi jer onaj koji ljubi shvaća da je ljubav iskustvo istine koja otvara naše oči da gledamo stvarnost na potpuno nov način.¹⁶ Upravo je u Utjelovljenoj Riječi (usp. Iv 1,14) „svjetlo vjere svjetlo Lica u kojem se vidi Oca“.¹⁷ Pritom ključnu ulogu ima kršćanska teologija kojom dublje istražujemo obzorje svjetla vjere jer nam pomaže bolje i kvalitetnije upoznati ono što ljubimo.¹⁸

2.3. Naglasak crkvenosti vjere

„Prošlost vjere, onaj čin Isusove ljubavi koji je svijetu dao novi život, dopire do nas u sjećanjima drugih ljudi, svjedokâ, i živi spomen na nju čuva se u jedinstvenom spome-subjektu – Crkvi. Crkva je Majka koja nas uči govoriti jezik vjere.“¹⁹ Riječ je o tome da sami ne možemo vjerovati. Vjera je dinamizam koji traži bližnjega unutar neke sredine. Ona živi jedino u zajedništvu s Bogom i drugim osobama. U Crkvi kao prostoru u kojemu vjera živi i razvija se pokazuje se sakramentalna struk-

¹² Usp. Joseph RATZINGER, *Na putu k Isusu Kristu*, Split, 2005., 6.

¹³ Usp. Raniero CANTALAMESSA, *La fede che vince il mondo. L'annuncio di Cristo nel mondo d'oggi*, Milano, 22010., 20–21.

¹⁴ Usp. PAPA FRANJO, *LUMEN FIDEI – SVJETLO VJERE*, BR. 15–19.

¹⁵ Joseph RATZINGER / BENEDIKT XVI., *Teološki nauk o principima. Elementi fundamentalne teologije*, Rijeka, 2010., 16.

¹⁶ Usp. PAPA FRANJO, *LUMEN FIDEI – SVJETLO VJERE*, BR. 24–27.

¹⁷ *Isto*, br. 30.

¹⁸ Usp. *Isto*, br. 36.

¹⁹ *Isto*, br. 38.

tura vjere koja, preko vidljivoga i materijalnoga, otvara osobu misteriju vječnoga.²⁰ Papa jasno naglašava da se prenošenje vjere ponajprije događa po krštenju. Krštenje nas podsjeća da je vjera „nešto što se mora primiti, ulazeći u crkveno zajedništvo koje prenosi Božji dar“.²¹

2.4. Naglasak univerzalnosti vjere

Budući da je dinamizam vjere takav da zahtijeva odnos s drugim i drukčijim, svjetlo koje vjera nosi sa sobom treba prosvjetljivati cjelokupnu ljudsku stvarnost. Ona je stavljena u konkretnu službu ljubavi, pravde i mira. Takva se vjera začinje u Crkvi u malom – obitelji koja postaje nosivi stup društva jer će se upravo življena vjera u njoj moći prenijeti na ostale društvene odnose i donijeti prijeko potrebno svjetlo. Kršćanin u takvim okolnostima mora postati utjelovljenje vjere, nade i ljubavi kako bismo i mi postali donositelji roda u ustrajnosti (usp. Lk 8,15).²²

Umjesto zaključka

Jednom prilikom Simone Weil je zapisala: „Svi su grijesi jednaki. Postoji samo jedan grijeh: ne znati upijati svjetlost.“²³ Upijati svjetlost znači biti otvoren daru. U našem promišljanju taj je dar vjera. „Vjernik je vjerujući uvijek slobodan.“²⁴ To znači da slobodno prijanja uz sadržaje vjere.

Nitko ga ne može prisiliti da vjeruje. On se samo može prepustiti „poslušnosti poticaja odozgor“²⁵ i svojim životom autentično i vjerno odgovoriti na taj dar. Vjera u svojoj biti ostaje jedno od „temeljnih opredjeljenja“²⁶ (njem. *die Grundentscheidungen*) na koje čovjek treba odgovoriti.

Svjesni trenutka ozbiljnosti u kojemu se vjera nalazi uviđamo svojevrstu distanzu između vjere koju ispovijedamo i vjere koju živimo. Trenutak ozbiljnosti poziva nas na dublje promišljanje o vlastitoj vjeri, na samokritiku lišenu uvijenosti i samoobmanjivanja. Bez toga prijeko potrebna *krisisa* u opasnosti smo zalutati u tamu vlastite nevjere.

Vjera traži odnos koji se „uspostavlja jedino u *interiori homine*“²⁷, u vlastitosti srca gdje priznajemo svoju slabost i nemoć, ali se istodobno otvaramo tomu moćnom Božjem daru. Svoj pogled treba uprijeti u Isusa, Početnika i Dovođenja vjere (usp. Heb 12,2), koji je „svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka“ (Iv 1,9). On je jedini kadar raspršiti tmine samoobožavanja i vjerske ravnodušnosti. Samo vjerujući u njega postajemo dionici svjetla koje prožima cjelokupnu stvarnost. Sjetimo se početnih misli završnoga promišljanja. Grijeh je ako svjetlost ne upijamo. Stoga budimo otvoreni tome daru i rastu u vjeri. Neka nam u tome pomogne i ova enciklika, a sebe stavljamo pod moćni zagovor One koja je blažena jer je povjerovala (usp. Lk 1,45).

²⁰ Usp. *Isto*, br. 39–40.

²¹ *Isto*, br. 41.

²² Usp. *Isto*, br. 50–58.

²³ Simone WEIL, *Težina i milost*, Zagreb, 2004., 37.

²⁴ Josef PIEPER, *O vjeri. Filozofska rasprava*, Zagreb, 2012., 41.

²⁵ Henri DE LUBAC, Kršćanska vjera. Kratki uvod u Apostolsko vjerovanje, u: *Communio* 38 (2012.) 114, 120–126, ovdje: 122.

²⁶ Joseph RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo. Predavanja o apostolskom vjerovanju s novim uvodnim ogledom*, Zagreb, 62007., 66.

²⁷ Ivan IVANDA, *Samoća vjere*, Zagreb, 2012., 13.